

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque
Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

xxxij. De excommunicationibus ad clericos, de iure pertinentibus, quae
nulli reseruantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

- mundana præfulgeant dignitate.
- 24 Hi omnes, ſi ſingulares perſonæ ſint cuiuslibet Communitatis, Vniuerſitatis, Collegij, aut Reipub. maioræ excoicationem ipſo facto incurrit, & ſi in ipſo conſpectu obſeruetur ſepultura Eccleſiaſtica perpetuò priuantur; Ciuitates verò Terre, Oppida, vel Caſtra, & loca in quorū territorijs id factus ſcientibus, & tacite, vel expreſſe permittentibus, aut tolerantibus Dominis, aut Magiſtratibus, vel Senatu, aut populo, admiſſum fuerit, interdicto Eccleſiaſtico ſupplicantur. cuius interdicti relaxationem, aut excommunicationis abſolutionem, ab alio quam a Summo Pontifice pro tempore exiſtente, penitentia, & ſatisfactione congruè peracta, niſi in mortis articulo conſtituti nequeant obtinere, & prætextu quarumvis facultatum, & indultorum quibusvis perſonis tam Eccleſiaſticis cuiuſcuſque ordinis, aut Militiæ, ſtatus, gradus, aut conditionis exiſtentibus, quam laicis etiam Imperiali, Regali, vel alia mundana præeminentia inſignitis, per Sedem Apoſtolicam in genere, vel in ſpecie cōceſſorū; Quæ oīa quoad præmiſſa nemini ſuffragari poſſunt. Penſ alijs tam ſpiritualibus, quā tēporalibus contra eos inſcriptis nihilominus in ſuo robore permanſuris.
- 25 Quæ Bulla tamen nonnullis paulo durior, & rigidior viſa ſit, maximè cū nō ſolū de Duello publico, ſed etiam de occulto tractet, ſi in criminis huius grauitatem, & deteſtabilem hunc Duellorum uſum, fabricante Diabolo, introductum, & inuentum, vt ex cœcitate corporū morte animarū ſimul interitum, & perniciem lucretur, confideremus: ſimulque etiam diligenter cogitemus, Duellum priuatum nō minus cruentum, & animæ, & corpori noxium eſſe, quā quod publicè perpetratur, ſapienter admodum ſtatutum eſſe prudens quiſq; fatebitur, vt hoies, qui nimia indulgentia, & ſpe impunitatis, ac veniæ facilitate hæcenus ad huiusmodi exitiaſia quædam, atq; enormia delicta perpetranda procliuſius extiterunt, ea ſublata, & præcluſa ab his abſtineant, & caueant in futurum, dum ſe ab alio quam a Romano Pontifice pro tempore exiſtente, excepto in mortis articulo, abſolui non poſſe intelligant. Neque enim tam rigida eſt hæc conſtitutio, vt quidam arbitratur, cum, vt conſtat non niſi perſonas, & actiones in ea expreſſas cōprehendat, quæ ex condicto, & ad effectum committendi aut procurandi Duellum publicè, vel priuatum, aut alia in Bulla contenta, ſiunt, & exercentur. Quia verò omnia & ſingula tam quoad perſonas, quā quoad actiones in ea expreſſas, ſatis ex tenore verborum Bullæ maniſeſta ſunt, non eſt, quod in eius explicatione immoremur.
- Decimaquæ a excommunicatione habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 2. de reſor. c. 11. [vbi excommunicantur omnes Clerici, vel laici, quacunque dignitate, etiam Imperiali, aut Regali, præfulgeant, qui alicuius Eccleſiæ, ſeu cuiuſvis ſecularis, vel Regularis beneficij Moniſtium Pietatis, aliorumq; pium locorum Iuriſdictiones, bona, cenſus, ac iura etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, ſeu quacunque obſeruaciones, quæ in miniſtrorum, & pauperū neceſſitates cōuertit debent, per ſe, vel alios, vi, vel timore, inculſo, ſeu et per ſuppoſitas perſonas Clericorū, aut laicorū, ſeu quacunque arte, aut quocūque quaſito colore in proprios uſus conuertere, illoſque uſurpare præſuſerint, ſeu impedire, ne ad ijs, ad quos iure pertinet, percipiatur: Nec priuſquā iuriſdictiones, bona, res, iura, fructus, & redditus quos occupauerint, vel qui ad eos quomodocūque, etiam ex donatione ſuppoſita perſona, peruenerint, Eccleſiæ, eiuſq; administratori, ſiue beneficiato integre reſtiterint, abſolui debent, & tunc a ſolo Romano Pontifice abſolutionem obtineant] vbi etiam alia pena appoſita ſunt.

De excommunicationibus ad clericos, de iure pertinentibus, quæ nulli referuntur. Cap. XXXII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Excommunicatione iuris quot caſibus Episcopis reſeruetur.
- 2 Episcopus in locis, vbi ſunt populi diuerſarum linguarum,

- 3 Cinitas, vel diœceſis, in qua Græci, & Latini ſunt, qualiter regenda.
- 4 Electus in ſummum Pontificem a paucioribus, quæ a duabus partibus Cardinalium, & electorali de ſe ſeſſe aſſentens, excommunicatus eſt, & omnes taliter pro Papa recipientes.
- 5 Sacerdotes, poſt monitionem, officium Vicecomitis, & Præpoſiti ſecularis, exercentes, excommunicantur.
- 6 [Sacerdotis] nomine an omnes in ſacris exiſtentes intelligi poſſint, & ſoleant.
- 7 Prelati, an Regnorum gubernatores, ſeu vicegerentes Principum in ſeculari iuriſdictione exercenda eſſe poſſint.
- 8 Archidiaconi, Decani, et alij dignitatem habentes, et omnes Sacerdotes legem ciuilem, vel Medicinam audientes, excommunicationem quando incurrant.
- 9 Capellania perpetua reputatur dignitas.
- 10 Clerici perſonatum habentes quinam cenſendi.
- 11 Clerici Eccleſiarum, & monachi Monafteriorum dicitur operam, aut procurantes, vt quis eccleſiæ vacante caſtrodiam uſurpet, excommunicationem incurrit.
- 12 Clerici Episcopis inferiores domos ad uſuram exercendam locantes, aut uſurarios manifeſtos de terris ſuis expellentes, quando excommunicationem incurrant.
- 13 Clerici, qui terrarum, ſeu caſtrorum domini ſunt, alienigenas publicè ſœnebrem pecuniam in terris ſuis exercentes, permittant, excommunicationem incurrant.
- 14 Alienigena quis proprie cenſendus.
- 15 Oriundus dicitur is, qui ibi, vel in uico cinitatis illius oriundus.
- 16 Uſurarius manifeſti, quinam cenſendi.
- 17 Uſurarius, ſiue Chriſtianus, ſiue Iudaus ſit, in terris, aut ciuitatibus, ad ſenus exercendum, non eſt permittendus.
- 18 Tēpus trium menſium, intra quod Clerici de terris ſuis uſurarios expellere tenentur, a publicatione currere incipit.
- 19 Ignorans aliquem uſurarium, ſi domum ei locet, an ab excommunicatione excuſetur.
- 20 Uſurario domum ad habitandam locans, & non ad ſenus exercendum, in excommunicationem non incurrit.
- 21 Clerici in ſacris matrimonium contrahentes excoicationem incurrit, nec a talibus prætendi poteſt ignorantia.
- 22 Clerici, bona Eccleſiæ alienantes, vel ultra triennium locantes, aut hypothecæ, aut ſeudo ſubſcribentes, ipſe facti excoicantur, et talis alienatio, et locatio nulla, et irrita eſt.
- 23 Episcopi, ac ipſiſ superiores ad Romanam Curiam uenientes, & inde abſque Romani Pontificis licentia diſcedentes, excommunicantur.
- 24 Episcopi, & eorum superiores ritum, aut habitum Regnorum permittentes, excommunicationem incurrit.

1 **P**oſt explicationem excoicationū, quæ Summo Pontifici reſeruantur, de alijs itidem, quæ nulli reſeruantur, agendum eſt, vbi hoc vnum ex Sylu. in verb. exco. 8. in principio Mar. Led. in 2. q. 26. ar. 2. pag. 358. col. 2. conſiderandum eſt, quod de iure in ſolis duobus caſibus reſeruetur excoicatio iuris Episcopo: Prior eſt, quando ipſe fert excoicationem in ſtatuto perpetuo Synodali, & ſibi abſolutionem referuat: Secundus eſt, Quā abſolutio eſt reſeruata Papæ, & in caſu eam Episcopo ratione dignitatis concedit, quia eo caſu nullus inferior ſe poteſt intrumittere, niſi ei cōcedatur, vel a iure, vt Abbati, vel ex priuilegio, vt prælatiſ Mendicantiſ, ex commiſſione Papæ, aut et Episcopū, ſicut ſimplici Sacerdoti. Excoicatio autē quæ fertur in iure cōi, & nulli reſeruetur, relinquatur Ordinarijs abſoluenda. Quas omnes vtiſius explicemus, eas, primum, quæ ad Clericos, & religioſos, deinde quæ ad laicos pertinent, offeremus.

2 *Prima* excommunicatione nulli reſeruata ad Clericos pertinet.

tionem, habetur in c. Quoniam, de officio ordin. [vbi dicitur, Quod vbi in Ciuitate, vel Diocesi vna populi sunt diuersarum linguarum, & rituum, Episcopus loci pro necessitate vigente, potest Catholicum Præsulem nationibus illis conformem sibi vicarium constituere per omnia sibi subiectum & obedientem; Qui verò aliter se ingesserit ipso iure excommunicatus est.]

Canonis huius materia est vsurpatio Præfatus; Et quoad personas est vniuersalis; quoad actiones vero ponit vnam, scilicet, aliter se ingerere, quam ex ordinatione Episcopi. Quem Canonem statuit Innoc. III. in Concilio Generali propter diuersitatem nationum in eadem Ciuitate vel diocesi, sæpe enim contingit vt in eadem Ciuitate sint Græci, & Latini, quo casu procedendum est per Episcopum loci, vt hic dicitur. De hac excommunicatione agunt Summa Athesia par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 65. Angelica, verbo, excom. 7. casu 3. Anton. 3. par. tit. 25. c. 46. Syluest. verb. exco. 9. nu. 7. §. Tertia, Tabiena verb. excom. 5. casu 16. Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 68. Nauar. in Manual. c. 27. nu. 114. §. Tertia, & Sebastianus Medices, par. 2. Summa tit. 9. q. 78. nu. 71.

Secunda excommunicatio, habetur in cap. licet. de elect. [vbi excommunicatur ille qui electus a paucioribus quàm a duobus partibus Cardinalium in Summo Pontificem, asensitur electioni de se factæ, & similiter omnes talem recipientes pro Summo Pontifice.]

Canonis huius materia vel est schisma, aut schismatis initium, vnde quamuis non sit reserua nisi habeat annexam hæresim, aut schisma, quo casu reponitur in Bulla cæne Dominis Quia tamen plurima alia circa Summi Pontificis electionem a Iulio Papa II. in Extravag. sua 2. incip. cum tam diu. & a Paulo Papa IV. in Extr. sua 38. quæ inc. Cum Secundo. & a Pio Papa IV. in Extr. sua 81. inci. In eligendis. statuitur, illuc lectorem remittimus. De prædicta vero excommunic. capitis licet. vide DD. ibi, & Athes. sem. par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 19. Angel. verbo, excom. 7. casu 2. Ant. 3. par. tit. 25. c. 48. & Syluest. verb. excom. 9. §. Secunda. Tabiena, verbo exco. 5. casu. 4. num. 20. §. Decimono. Caiet. verbo excommunicatio c. 9. & Naua. in Manu. c. 27. nu. 114. vers. Secunda. & Sebastianus Medicem, p. 2. Summa tit. 9. q. 78. nu. 66.

Tertia excommunicatio nulli reseruata habetur in cap. Clericis. Ne clerici vel monachi. [vbi excommunicantur Sacerdotes, qui post monitionem, officium Vicecomitis, aut præpositi secularis habuerint.]

Canonis huius materia est sacrilegium, quo per indecens officium Sacerdotio iniuriam facit ipse Sacerdos. Et Quoad personas, solos Sacerdotes comprehendit; Actiones vero duas continet, vna est, habere officium Vicecomitis aut præpositi seu præfecti secularis. Secunda est, post monitionem nolite se emendare. Quæ duæ actiones simul in eo concurrentes, ipsum excommunicatum reddunt. Circa quem Canonem notant Panorm. in d. capit. Clericis, nu. 8. & Angel. verbo, excommu. 7. casu 8. & Syluest. verbo, excom. 9. num. 8. §. septima, vers. Primo in fine. Tabiena, verbo, excom. 5. casu 24. Quod nomine Sacerdotis includuntur omnes existentes in sacris, qui largo modo appellari possunt. Sacerdotes, argum. cap. 2. de cohab. Cler. & mulier. Quamuis enim Constitutio hæc penalis sit, & ideo restringenda, habito tamen respectu, quod excommunicatio hæc non sit late sententiæ nisi post monitionem, & quia excommunicatio est magis medicinalis, quam pœna, vt in capit. cum medicinalis, de senten. excommu. lib. 6. & quia Constitutio hæc ad decorum Ecclesiæ tendit, non debet verbum illud stricte sumi, argum. eorum quæ not. gloss. in ca. sciãt cuncti in verbo altos, de elect. li. 6. Quorum expositio licet satis subtilis sit, minus tamen vera est, quandoquidem, vt reclusus docent Caiet. in Summa verbo, excommunicatio, c. 76. & Henriquez lib. 14. de Irregularitate, cap. 5. num. 5. in annot. litera Q. soli Sacerdotes, si moniti retinent officium Præfecti secularis, aut Vicecomitis, excommunicantur, vt verba textus satis manifestant. Siquidem Alexander Papa III. libi duo statuit, vnum contra omnes Clericos in sacris ordinibus constitutos, scilicet, ne iudicium sanguinis exco. & contra facientes hæc pœna coerret, nimirum,

vt honore, & loco, id est, ex gloss. & Panor. officio, & beneficio priuentur: Alterum, contra Sacerdotes, scilicet, ne officium Vicecomitis, aut Præpositi secularis habeant hæc appositæ pœna, vt si moniti non se emendent, excommunicationi subiaceant. Vnde, licet primus casus omnes existentes in sacris comprehendat, hic tamen secundus solos Sacerdotes includit, & pœnam diuersam continet, in penis autem stricta interpretatio faciendâ est, arg. c. odia, de reg. iur. in 6. Nec obstat, quod in cap. 2. de cohab. Cleric. & mulier Sacerdotis nomine alij etiam in sacris constituti, scilicet, Diaconus, & Subdiaconus intelligatur, hoc enim ideo verum est, quia Eugenius Papa ita metem suam exposuit, dicens, Si quispiam Sacerdotum, id est, presbiter, Diaconus, vel Subdiaconus. Quo etiam modo Stephanus Papa 15. q. 5. cap. 1. eum, quem principio capitis Diaconum vocauit, in fine Sacerdotem appellat, quasi aliter ex vi nominis, & communi hominum intelligentia dicendum esset, nisi hi duo Pontifices se hoc modo nomen Sacerdotis accipere iisdem in locis explicassent. Vnde, cum Alexander Papa in casu primo, omnis in sacris constitutos intelligere se dicat, in secundo autem Sacerdotum tantum meminit, & ex verbis mens auctoris colligenda sit, dicendum consequenter est solos Sacerdotes in hac secunda parte Canonis excommunicari. Quam tamen excommunicationem, vt communiter tradunt Doctores, non incurrit clericus in minoribus, quicquid contrarium sentiat Innocen. apud Syluest. vbi supra: quia isti cum possint ad seculum, redire, argum. c. Tuæ, de apostat. & c. Ioannes, de Cleric. coniug. & Clem. fin. de vita & honest. Cleric. exercendo ista seipos deponunt, renouando implicitè Clericatus; & his consentit Nau. in Manual. cap. 27. num. 117. §. septima. & eum sequitur Sebastianus Medices par. 2. titu. 9. quæst. 78. nu. 179.

Aduertendum insuper est ex Panorm. in cap. sed nec, nu. 8. & in cap. Clericis, num. 10. Ne Clerici vel monachi, & Syluest. & Tabiena, locis proximè citatis, & Caiet. verbo, excommu. cap. 76. & Bernardo Diaz in practica Crimin. Canon. capit. 56. & Nau. in Manual. capit. 27. nu. 117. vers. septima, & Simone Maiolo, lib. 2. de Irreg. c. 3. nu. 13. & capit. 5. num. 15. Clericis interdictum esse, ne possint esse Vicereges, vel Vicecomites, vel Locumtenentes Principum secularium, in Iurisdictione seculari exercenda, nec Gubernatores Regni, vel administratores prouincia, tanquam officiales Principum secularium, id quod Maiolos vbi supra, etiam Cardinalibus interdictum esse putat, & citant d. c. sed nec, & d. capit. Clericis. Quod tamen intelligunt quando huiusmodi officium, seu Iurisdictionem sit aduentitia persona; Nã si iurisdictionem temporalem annexa sit, vel de nouo annecteretur Ecclesiasticæ dignitati (vt contingit in Episcopis, & alijs Prælatibus habentibus vtramque Iurisdictionem) tunc eam per se exercere poterunt, dum modo nõ infligant pœnam mortis, aut truncationem membrorum, ex Pan. in d. c. Clericis nu. 9. Syluest. & Tabiena, vbi supra. Et idem dicendum est, si Iurisdictionem habeant iure proprio, puta ratione patrimonij: si quis enim Dominus temporalis efficeretur Sacerdos, Episcopus, seu Prælat, nõ propterea perdit dominium seculare, sed illud exercere potest, quæadmodum alius Episcopus habens vtramque Iurisdictionem. Addit autem Henr. q. li. 14. de Irreg. c. 5. nu. 5. in annot. lit. Q. passim in Hispania Episcopos fieri proreges, aut Præsides Senatus Regij; quæ sanè officia, nec Episcopi illi, vt pote viri docti, & pijs, susciperent, nec Rex Catholicus illis imponeret, nisi ea licite administrare possent, accedente consensu Summi Pontificis, vnde hoc modo præfatos auctores, & intelligendos, & limitandos esse censerem, vt illis hæc officia interdicta esse velint, nisi in illis administratis Summi Pontificis adit assensus, qui pro sua auctoritate & prudentia huiusmodi officia illis interdicere, eorum vsu & exercitiu concedere potest. Vnum tamè est, quod ex communi omnium Doctõrum sententia tanquam certum haberi debet, Clericos, Episcopos, vel Cardinales, Consiliarios Principum secularium esse posse circa prudens Reipublicæ regimen, & populorũ in officio continendorũ prouidentia, id quod præter Panor. Sylu. Tabiena. Diaz. Maiolum, & Henr. vbi supra, Baldus in Auth. Habita, c. Ne fi-

lius pro parte. Dom. in c. fin. d. 3. Ioan. And. in d. c. Clericis, & Ioan. de Anania, in c. Ad audientiam, verſ. Tertio quaritur, de homic. teſtantur; Cauere tamen debent, vt præfati auctores monent, ne conſulant in criminali cauſa etiam retum abſoluendum, quando ex hoc immineret auctori pena mortis, vel mutilationis membri in penam talionis. Coſulere quoque, ac leges condere ſine metu irregularitatis poterunt, etiam in quibus pena mortis, & ſanguinis imponitur, quando non imminet caſus, propter quem efficitur lex, ſed fit generaliter, licet poſtea caſus occurrat, vt quis interficiatur, quia tunc Clericus conſulens in certam perſonam non animaduertit, ſed ſolum prouidet, vt homines a delicto ſe abſtineant, vt Dom. Bernardus Diaz, Henriquez, & Maiolus vbi ſupra capit. 5. num. 16. pluribus tradunt.

8 *Quarta* excommunicatio nulli reſeruata habetur in ca. Super ſpecula, Ne clerici, vel monachi, vbi excommunicantur Archidiaconi, Decani, Plebani, Præpoſiti, Cantores, & alij Clerici Perſonatum, habentes, & omnes Sacerdotes audientes Leges, vel Phyſicam, id eſt, Medicinam, niſi infra ſpatium duorum menſium audire deſiterint.]

9 *Canonis*, huius materia eſt curioſitas Legum ciuiliū, & Medicinæ. Quoad perſonas, ligat Clericos ſeculares, aliquos quidē ratione ordinis, vt Sacerdotes; aliquos verò ratione beneficij, ſcilicet conſtitutos in dignitate Curata, vel non Curata, vnde Clerici ſeculares obtinentes beneficia, etiam ſi ſint Subdiaconi, modo non habeant dignitatem, vel perſonatum, non ligantur hoc Canone; niſi beneficia illa parochialia ſint Plebanie, habentes ſub ſe Capellam, vel Capellas, in qua vel in quibus Capellis inſtituuntur Clerici perpetui, qui inde remoueri non poſſunt ſine cauſa rationabili, vt declarauit Bonifacius Papa VII. in cap. ſtatutum. Ne Clerici vel monachi, quia Capellania perpetua reputatur dignitas, ex gloſ. in d. cap. ſtatutum, in verbo, Capellas in addit. E contra verò Sacerdotes etiam beneficiū non habentes; Item habentes dignitatem, vel Perſonatū, quamuis non habeant niſi minores ordines, eam incurrit, ſi audiant per duos menſes, & hoc etiā non egrediantur

10 e ſuis terris, aut domibus, Clerici autem Perſonatum habentes, ſunt Primicerius, & Theſaurarius capit. Noſtris de conceſſion. præbend. Cancellarius, c. vnico, vt Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur. Præcentor, & Succentor, capit. inter dilectos, de exceſſib. præl. Magiſter ſcholarum cap. Quanto, Ne prælati vices ſuas. Cuſtos, c. 1. & 3. de offic. cuſtod. Sacriſta capit. 1. de offic. Sacriſt. Archipreſbyter, cap. 1. 2. & 3. de offic. Archipreſb. Et idem in tellige de alijs perſonatibus qui ſecundum diuerſas conſuetudines habentur diuerſis in diuerſis Eccleſijs. Et denique per Clericos Perſonatus habentes intelliguntur etiam illi, qui ex quadam prærogatiua in Eccleſia honorificum ſtatum habent, etiam ſine Iuriſdictione; in cuius ſignum ſpecificati ſunt Cantores. At verò docendo has artes extra domum ſuam, huius Canonis penam non incurrit. Quæ omnia colliguntur ex Panot. in d. cap. ſuper ſpeculā. Summa Aſtenſi par. 2. lib. 7. tit. 2. caſu 29. Ang. verbo, excom. 9. n. 12. §. Sexta, & Tabiena, verbo, excom. 5. caſu 22. Caic. verbo, excommunicatio, cap. 50. & Nau. in Man. c. 27. nu. 116. verſ. Sexta.

11 *Quinto* excommunicatio nulli reſeruata habetur in cap. Generali, de elect. lib. 6. [vbi excommunicantur Clerici Eccleſiarum, & Monachi Monasteriorum, & ceteræ perſonæ earundem Eccleſiarum, & locorum, dantes operam ſeu procurantes, vt quis Eccleſiæ vacantis cuſtodiam uſurpet. Immo Clerici, qui non opponunt, ſe talibus ſicut debent, nihil recipere debent de prouentibus ipſarum Eccleſiarum, ſiue locorum, pro tempore quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint,] vt patet ibidem, de qua re plura dicemus cum; de hoc Canone agemus, explicantes quando laici penam incurrit. Intelligitur autem hæc procuratio cum effectu ſubſecuto quoniam, vt acceſſoria ad tale fieri punitur. Hanc excommunicationem explicant Summa Aſtenſi, par. 2. caſu 53. Angel. verbo, excom. 7. caſu 15. vbi ait hanc procuracionem fieri opere, coſilio,

perſuaſione, vel cooperatione, Ant. 3. par. tit. 2. c. 18. §. 5. verbo, excom. 9. num. 40. ver. Decima quarta, Tabiena, verbo, excom. 5. caſu 28. Cajet. verbo, excommunicatio, cap. 38. Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 123. §. Decima quarta, de Sebaf. Medice par. 2. tit. 9. quaſtione 78. numero 64. Doctores, in dict. cap. Generali.

12 *Sexta* excommunicatio habetur in cap. uſurarum, de ſur. lib. 6. [vbi excommunicantur Clerici minores Episcopis, in quatuor caſibus; Primus eſt, ſi alienigenas, & ceteros non oriundos de terra ipſorum, publice ſenebrent penam exercentes, aut exercere volentes, permittant in terris ſuis, vel domus conducere, uel conductas habere, uel alias habitare, ad hoc, id eſt, ad uſuram exercendam, ſi cundus eſt, ſi huiusmodi uſurarios manifeſtos intra tres menſes de terris ſuis non expellant, de cetero non admittant. Tertius eſt, Quod non locent eiſdem domos ad uſuram exercendam. Quartus eſt, Quod non concedant quocumque alio titulo eiſdem domum ad exercendum ſcenus.

Canonis huius materia eſt uſurariæ prauitatis ſcenus; Et quoad perſonas eſt particularis, ligat enim ſolum Clericos minores Episcopis. Continet autem quatuor caſus: prima eſt, permittere; ſecunda eſt, non expellere; Tertia eſt, locare domos; Quarta eſt, quocumque alio titulo concedere domos ad uſuram exercendam.

13 *Circa* quem Canonem Aduertendum eſt ex Paludano 4. diſtinctione 18. quaſtione 3. artic. 4. §. ſequitur, verſ. Quartus ſcenerat. Summa Aſtenſi par. 2. lib. 7. tit. 2. caſu 55. & 56. Angelic. verbo, excomm. 7. caſu 32. Ang. par. titu. 2. c. 49. Sylueſt. verbo, excomm. 7. num. 60. §. Trigeſima prima. Tabiena, verbo excomm. 5. caſu 38. Caic. verbo, excommunicatio, c. 52. & Nau. in Man. c. 27. num. 136. §. Trigeſima.

Primo Quod caſum primum, & ſecundum ſolum incurrit Clerici qui ſunt Domini terræ, vnde dicitur in textu *In terris ſuis*. Siquidem tam permittere, quam expellere, illius tantum eſt, qui habet poteſtatem, & non ſingularis perſonæ; caſum verò tertium, & quartum quibus Clericus Episcopo minor incurrit, ſiquidem tam locare, quam quouis alio titulo concedere domos ad ſcenus exercendum, ſingularis perſonæ eſſe poteſt.

14 *Secundo* per alienigenas hoc loco intelligi eos, qui non ſunt de terris illius dominij ad cuius territorium ſe transfert, ideo ſi uſurarius transfert ſe de vna terra ad aliam in iuſdem dominij immediati, non habet locum hic Canon. Cum igitur Canon iſte ſit pœnalis non comprehendit illum, qui vel eius pater eſt ortus in illo dominio; adeo, vt Ioannes natus Romæ, filius Petri Peruſini, non comprehenditur inter alienigenas reſpectu Peruſij. Et Nota quod non eſt idem eſſe ſub eodem Domino, & ſub eodem dominio, quia aliquando ſub eodem Domino ſunt diuerſa dominia, diuerſorum titulorum, puta Regni Aragoniæ, Granatæ, Portugalliæ, Neapolis, ſub Rege Philippo III.

15 *Tertio*, Oriundos dicitur, qui ortus eſt ibi, vel in vico Ciuitatis illius, ſc. ad municipia, qui ex vico, vel etiam ſi pater eius inde originē duxit, ſc. eod. tit. Laſſumptio, §. filius. Vnde conſtitutio hæc non extenditur ad uſurarios indigenas, id eſt, inde genitos, quia non eſt tantum ſcandalum in iſtis, ac in illis; & quia minus ſcandalum eſt in expulſione alienigenæ, quam indegenæ; & quia magis conſueuerunt homines vereri inter ſuos exercere ſcenus, quam inter extraneos, & ideo magis prouidendum fuit de alienigenis, quam de indigenis.

16 *Quarto*, Uſurarij de quibus hic agitur, debent eſſe manifeſti; ſcilicet, vel euidentia facti, vt cum uſurarius tenent menſam paratam ad pecuniam mutuandam cuiuslibet ſub uſuris, ſicut mulier in proſtribulo cuiuslibet patet, vel qui notorius eſt de iure, vt pote conuictus, & condemnatus de uſuris; vel qui conuictus poteſt per argumenta, & alia adminiculas; vel qui confeſſus eſt coram teſtibus ſe uſurarium eſſe.

17 *Quinto*, ſatis eſt ad hanc penam incurrendam, quod uſurarius ſit Chriſtianus, vel Iudaus, ex Sylueſt. Angelic. & Tabiena cit. & Gemin. in d. c. uſurarum, & Nau. vbi ſupra, & Sebafiano Medice par. 2. Summa, titu. 9. quaſt. 78. nu. 213. textus enim indiſtincte loquitur, & idem docent

Card. in Clem. 1. de usur. & Bald. in quodam consilio, quod incipit, Inter Iudeos, & est communis DD. ut conitat.

18 Sexto. Tempus trium mensium incipit currere a publicatione, ex glos. in d. c. usurarum, in verbo tres menses, & Syluest. vbi supra, § Tertio.

19 Septimo. ex glos. in d. c. usurarum, in verbo, Ad finus. Syluest. & Tabiena locis allatis, & Anton. vbi supra, si locans ignorat ipsam esse usurarium, probabilis ignorantia ipsam excusat, ex quo autem scit, debet illum expellere, quod verum est quando locauit ignoto, vel etiam voto, qui usuras exercere non consuevit.

20 Octavo. Requiritur ad hanc penam incurrendam, ut locet ad exercendum sensus actualiter, vel virtualiter, & idem si alio quocunque titulo eidem concedat ad sensus exercendum, scilicet si titulo pignoris commodati, depositi, & huiusmodi, in quibus non transfertur dominium; & idem si donet, aut vendat ad hoc, id est, ad exercendum sensus, quia tales sunt tituli, ff. pro donat. C. de vscap. pro donato, & pro empr. Nam verbum *concedat* est verbum generale. Dixi *Ad sensus exercendum*, quia non sufficit locare ad habitandum, licet in alia domo sensus exerceat, quia textus dicit, *Ad sensus exercendum*, & constitutio est penalis, & consequenter restringenda.

21 Septima excommunicatio habetur in Clem. vnica, de consanguinit. & affinita. [vbi Clerici in ordinibus Sacris constituti matrimonium contrahentes, excommunicantur.]

Canonis huius materia est Sacrilegium matrimonium. Quoad personas est particularis cōplectit. n. solos Clericos in Sacris constitutos. Quoad actiones vero vnam tantum reperitur, scilicet: contrahere matrimonium Nec a talibus pratendi potest ignorantia. Quamuis, vt notant glos. in d. Clem. in verbo, *contrahentes* & Astenfis, par. 2. lib. 7. titu. 2. Casu 81. & Syluest. verbo, excomm. 9. §. Quadragesima prima, versio. Nono vbi esset probabilis ignorantia, vt in ordinato ad Sacros in amentia, vel dormitione, etiam eo casu quo character imprimitur, vel intra pubertatem, non esset locus huic pena. De qua re plura DD. citati, & Angel. verbo, excommu. 7. casu 41. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 34. Tabiena verb. excommu. 5. casu 39. Caiet. verbo, excommu. cap. 47. Nau. in Man. c. 27. nu. 141. §. Quadragesima. & Sebast. Medices par. 2. Summa titu. 9. quaest. 78. nu. 120. tradunt & nos infra multa alia de laicis agentes adducemus.

22 Octaua excommunicatio habetur in Extravagan. vnica. Pauli Papae II. sub titulo, De rebus Eccles. non alien. [vbi Clerici & religiosi, qui bona Eccles. vel alienant, vel ultra triennium, aut hypoteca, aut feudo, aut Emphyteusi subiungunt, vbi iure non permittitur, praeterquam quod talis alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, & infuedatio nullius sint momenti, tam alienantes, quam res, & bona praedia recipientes, ipso facto excommunicatio nem incurrunt.]

Canonis huius materia, vt ait Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 75. est Sacrilegium circa alienationem reru Eccles. Quoad personas continet quoad hanc excommunicationis penam Clericos, & religiosos: Actiones vero duas continet, scilicet locare, & locata recipere. Vbi Caiet. & Sebastianus Medices, in Summa par. 2. titu. 9. q. 78. nu. 8. notant tres casus licitos esse.

Primus est, locationis, & conductionis intra triennium

Secundus est, Emphyteusis habens tres condiciones, scilicet in casibus iure permisis; & de bonis solitis ab antiquo dari in Emphyteusim; & cum euidenti vtilitate Eccles.

Tertius est, alienationis fructuum, qui seruando seruati non possunt, vt frumentum, vinum, & huiusmodi, in his enim tribus non incurrunt excommunicatio. Addunt autem Caiet. vbi supra, & Nauarr. in Manual. cap. vigesimo septimo, num. 149. §. Quinquagesima secunda, & numero 150. Extravagantem hanc in paucis dicit esse receptam, & consulenda est praxis; plura de hac alienatione bonorum Eccles. statuit Concil. Trident. sess. 15. de reform. cap. 11. vbi statuit inter alia, vt nulla loca-

rio valeat anticipatis solutionibus in praedictum succelfortum.

23 Nonae excommunicatio habetur in Extrav. II. & Extrav. III. Ioannis Papae XXII. sub Rubrica de Maior. & obed. vbi Episcopi, ipsiusque superiores ad Romanam Curiam venientes si inde absque Romani Pontificis licentia discesserint, tam ipsi, quam illos receptantes excommunicati sunt.

24 Decima excommunicatio habetur in Extravagan. Sancta Romana. Ioannis Papae XXI. sub titulo, De relig. domib. [vbi excommunicantur Episcopi, & eorum superiores, & alij Praelati quicunque, si ritum habitumue Fratrum Bifochorum, siue Beguinorum permittant.] Cuius etiam meminerunt S. Anton. 3. par. tit. 25. c. 45. & Caiet. verbo, excommunicatio, c. 5. & Sebastianus Medices part. 2. Summa, tit. 9. q. 78. nu. 25.

De excommunicationibus ad Religiosos in iure spectantibus, quae nulli referuantur. Cap. XXXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosi omnes de claustris suis ad leges, aut Medicinam audiendam exeuntes quando excommunicationem incurrunt.
- 2 Religiosi in proprijs monasterijs leges, aut Physicam audientes, vel legentes, in excommunicationem non incurrunt.
- 3 Religiosus exiens Monasterium causa honorandi amicum suum incipit lecturam de legibus vel de Medicina, excommunicationem non incurrunt.
- 4 Tempus non limitatum quoad suum principium, tunc principium habere censetur, quando prohibita transgressio incipit.
- 5 Religiosus nouae habitum assumens, aut ordinem nouum sine Papae licentia adinuenientes, excommunicati sunt.
- 6 Habitum nouum accipiens, vt per se solitarius, tanquam beremita, in domo sua, vel alio degat, excommunicatione non incurrunt.
- 7 Religiosi habitum suum temere dimittentes, excommunicationem incurrunt.
- 8 Habitum dimisso temeraria ad boni viri arbitrium iudicari debet.
- 9 Habitum Religionis sua ex causa rationabili abscondens, nec peccat, nec excommunicatus est.
- 10 Habitum suae Religionis sine causa, vel ob causam malam abscondens, excommunicationem non incurrunt.
- 11 Habitum dimittens cum intentione eum non reassumendi quando peccet, & excommunicetur.
- 12 Habitum Monacho, etiam in lecto, & quouis alio loco annexus esse debet.
- 13 Habitum ex iocosa leuitate ad horam dimittens, nec excommunicationem incurrunt, nec mortaliter peccare censentur.
- 14 Habitum dimittens, vt melius dormiat, aut quiescat, vel vt pulices queerat, aut pisceatur, in excommunicationem non incidit.
- 15 Habitum dimittens cum intentione reassumendi ob causam illicitam, quando peccet, & excommunicationem incurrunt.
- 16 Derelicta res esse non dicitur, nisi quando reassumit non intenditur.
- 17 Transiens a sua religione ad aliam etiam illicito, habitum suae religionis temere dimittere non censetur.